

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 15 marca 2018r. skierowanym przeciwko Miejskiemu Przedsiębiorstwu (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w Ł. powodowe spółki (...) oraz (...) wniosły o zmianę treści zawartej z pozwaną umowy z dnia 10 sierpnia 2017r. poprzez podwyższenie należnego im na podstawie tej umowy wynagrodzenia ryczałtowego oraz wydłużenie przewidzianych tą umową terminów wykonania umowy. Uzasadniając zgłoszone żądanie pełnomocnik powódek wskazał, iż sama umowa w jej par. 42 przewidywała możliwość zmiany wysokości wynagrodzenia w przypadku zmiany zakresu umownego wykonanych robót, podniósł nadto, w toku wykonywania umowy zaistniały niezawinione przez powódki okoliczności uzasadniające zmianę wynagrodzenia, jak również podniósł, iż wystąpienia powyższych okoliczności nie sposób przewidzieć było na etapie zawierania umowy, podniósł nadto, iż zmiana zakresu prac powódek poza podwyższeniem należnego im wynagrodzenia zasadnym uczyniła również ustalenie późniejszego terminu ich wykonania (pozew k. 4 - 17).

W odpowiedzi na pozew z dnia 13 kwietnia 2018r. pełnomocnik pozwanej zaprzeczył przytoczonym przez powódki okolicznościom faktycznym i na tej też podstawie wniósł o oddalenie powództwa w całości (odpowiedź na pozew k. 481 – 496).

Pismem z dnia 6 września 2018r. pełnomocnik powódek zmienił powództwo w ten sposób, iż wniósł o ustalenie, iż powódkom przysługiwało prawo do zmiany umowy w sposób określony w pierwotnym żądaniu pozwu, uzasadniając zaś dokonaną zmianę wskazał na fakt odstąpienia od wiążącej strony umowy, wskazał nadto na fakt obciążenia powódek przez pozwaną naliczonymi przez nią karami umownymi. Uzasadniając interes prawny mający uzasadniać zmienione powództwo pełnomocnik powódek wskazał, iż ustalenie, że na podstawie obowiązującej w przeszłości umowy powódce przysługiwałoby wynagrodzenie wyższe od faktycznie przewidzianego zapewnić ma ochronę przed przyszłymi roszczeniami pozwanej np. odszkodowawczymi bądź o wykonanie zastępcze, w ewentualnym bowiem postępowaniu o zapłatę takiego odszkodowania sąd nie byłby uprawniony do orzekania w zakresie ustalania, czy powodom rzeczywiście przysługiwałoby wyższe wynagrodzenie, które powinno być odjęte od kwoty dochodzonej przez pozwaną, a to z tego względu, iż w przeciwnym razie rozpoznający taką sprawę sąd wykroczyłby w ten sposób poza granice orzekania. Uzasadniając w dalszym ciągu zmianę dokonaną zmianę powództwa pełnomocnik powódek podniósł, iż rozstrzygnięcie o obecnym żądaniu powódek prewencyjnie zapobiegnie powstaniu sporu w przyszłości, wskazał jednocześnie, iż powódkom z racji ustania umowy z dnia 10 sierpnia 2017r. nie przysługuje roszczenie o zapłatę wyższego wynagrodzenia za wykonanie prac w szerszym zakresie, aniżeli przewidywała to umowa, to zaś oznacza, iż powództwo o ustalenie jest jedyną formą ochrony prawa powodów przed zawyżonymi roszczeniami odszkodowawczymi pozwanej, jego rozpoznanie zaś zapewni powódkom ochronę przed wytaczaniem powództw przez stronę pozwaną (pismo k. 564 – 568). Na ostatnim terminie rozprawy pełnomocnik powódek przyznał fakt wystąpienia przez pozwaną z roszczeniami wynikającym z faktu nałożenia przez nią na powódki kar umownych (stanowisko pełnomocnika powódek k. 888).

Sąd zważył, co następuje:

Stosownie do brzmienia przepisu art. 189 kpc. powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny. Jak wskazuje się w literaturze prawniczej, materialnoprawną przesłanką powództwa o ustalenie jest **interes prawny powoda**. Interes prawny powoda musi istnieć **obiektywnie**. Ciężar jego wykazania spoczywa na powodzie (art. 6 KC). Interes prawny w sprawie o ustalenie istnienia stosunku prawnego lub prawa nie decyduje wprost o zasadności powództwa, a jedynie warunkuje możliwość badania i ustalania prawdziwości twierdzeń powoda, że dany stosunek prawny lub prawo istnieje (wyr. SN z 18.6.2009 r., II CSK 33/09, OSNC 2010, Nr B, poz. 47).

Przyjmuje się przy tym, iż możliwość wytoczenia powództwa o świadczenie co do zasady wyklucza po stronie powoda istnienie interesu prawnego w wytoczeniu powództwa o ustalenie naruszonego prawa lub stosunku prawnego (orz.

SN z 13.4.1965 r., II CR 266/64, OSP 1966, Nr 7, poz. 166; wyr. SN z 22.11.2002 r., IV CKN 1519/00, L.; post. SN z 29.10.2009 r., III CZP 79/09, B. (...), Nr 10). Zdaniem sądu z sytuacją taką do czynienia mamy także w niniejszej sprawie, a to z tego względu, iż wbrew odmiennemu w tym zakresie stanowisku pełnomocnika powódek mogły one – żywiąc przekonanie, iż wykonały one prace w szerszym zakresie niż obligowała ich do tego umowa z dnia 10 sierpnia 2017r - niezależnie od dalszych losów tej umowy wystąpić zarówno obecnie jak i w przeszłości z żądaniem zapłaty należnego za te prace wynagrodzenia opartym bądź to na przepisie art. 410 kc. bądź też na przepisie art. 752 kc. Podkreślenia wymaga, iż dla bytu każdego ze wskazanych wyżej roszczeń obowiązywanie bądź też nieobowiązywanie umowy jest okolicznością pozbawioną znaczenia, w praktyce zaś obrotu gospodarczego przypadki, w których do jednej bądź drugiej podstawy prawnej odwołują się wykonawcy robót budowlanych z wynagrodzeniem – jak miało to miejsce w niniejszej sprawie – określonym ryczałtowo, nie należą wcale do rzadkości i po wielokroć spotykają się z aprobatą orzecznictwa, jak wskazano bowiem w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 9 października 2014 r. (I CSK 568/13, L.), konstrukcja wynagrodzenia ryczałtowego nie wyklucza żądania przez przyjmującego zamówienie wynagrodzenia za prace nieobjęte umową. We wskazanym wyżej wyroku Sąd Najwyższy wskazał, że wykonanie stanowiących korzyść majątkową dla zamawiającego prac dodatkowych bez dokonania zmiany umowy umożliwia żądanie zapłaty za wykonane roboty na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu (podobnie wyr. SA w Gdańsku z 12.3.2014 r., V ACa 846/13, L.; wyr. SN z 11.1.2017 r., IV CSK 109/16, L. i przywołane tam: wyr. SN z 2.2.2011 r., II CSK 414/10, L.; wyr. SN z 21.5.2009 r., V CSK 439/08, L.; wyr. SN z 7.11.2007 r., II CSK 344/07, L.). Jak zatem wynika z powyższego, nie jest prawdą, że powódki nie mogły od początku wystąpić z żądaniem zapłaty równowartości wykonanych prac jak również, że kiedykolwiek – w szczególności wskutek późniejszego rozwiązania umowy - taką możliwość utraciły. Okoliczność powyższa ma o tyle istotne znaczenie, że – o czym mowa była już na wstępie - możliwość wytoczenia powództwa o świadczenie co do zasady wyklucza po stronie powoda istnienie interesu prawnego w wytoczeniu powództwa o ustalenie naruszonego prawa lub stosunku prawnego, jego brak zaś każdorazowo prowadzi do oddalenia powództwa (orz. SN z 13.4.1965 r., II CR 266/64, OSP 1966, Nr 7, poz. 166; wyr. SN z 22.11.2002 r., IV CKN 1519/00, L.; post. SN z 29.10.2009 r., III CZP 79/09, B. (...), Nr 10).

Niezależnie od wskazanych wyżej wymagań uznaje się ponadto, że interes prawny zachodzi ponadto wówczas, jeżeli sam skutek, jaki wywoła uprawomocnienie się wyroku ustalającego, zapewni powodowi ochronę jego prawnie chronionych interesów, czyli definitywnie zakończy spór istniejący lub prewencyjnie zapobiegnie powstaniu takiego sporu w przyszłości (wyr. SN z 18.6.2009 r., II CSK 33/09, OSNC 2010, Nr B, poz. 47). Zdaniem sądu, również o takiej sytuacji nie sposób mówić w niniejszej sprawie, a to z tego względu, iż powódki dokonując przedmiotowej zmiany powództwa nie wystąpiły jednocześnie o ustalenie, iż wierzytelności pozwanej o zapłatę powyższych kar (bądź też z jakiegokolwiek innego tytułu) nie istnieją czy to wskutek niezainstnienia okoliczności uzasadniających ich nałożenie, czy też wskutek ich umorzenia w następstwie dokonanego przez pozwaną potrącenia wierzytelności wzajemnych, lecz wystąpiły z roszczeniem zupełnie innym, potencjalna zaś możliwość powołania się na korzystne dla powódek rozstrzygnięcie zapadłe w niniejszej sprawie, a mianowicie, że zasadne było podwyższenie należnego powódkom wynagrodzenia, pozostałoby okolicznością pozbawioną znaczenia losów wytoczonego przeciwko powódkom procesu o zapłatę o ile te jednocześnie nie dokonałyby potrącenia wierzytelności wzajemnych. Dokonując zgłoszenia takiego zarzutu w wytoczonym przeciwko nim procesie o zapłatę powódki miałyby zachowaną pełną możliwość dowodzenia zarówno powstania wierzytelności wzajemnej i skuteczności dokonanego potrącenia, jak i dowodzenia całego szeregu innych okoliczności, w szczególności zaś takich, z których wynikałoby, że przekroczenie przewidzianych umową terminów, z tytułu których dochodzi się od nich kar umownych, spowodowane było okolicznościami od powódek niezależnymi jak również, że taki sam charakter miały również okoliczności, które uniemożliwiają powódce wykonanie umowy stanowiły podstawę decyzji pozwanej o wcześniejszym zakończeniu umowy i ewentualnym naliczeniu z tego tytułu kar umownych. Uwagi powyższe w całej rozciągłości odnieść należy również do relacji pomiędzy dochodzonym obecnie roszczeniem o ustalenie, iż zachodziły podstawy do przedłużenia terminu umowy a ewentualnym procesem zainicjowanym przez pozwaną o zapłatę kar umownych z tytułu niedotrzymania przez powódki przewidzianych umową terminów, także bowiem w tym drugim procesie powódka dowodzić musiałaby, iż brak możliwości dotrzymania powyższych terminów spowodowany był czynnikami od niej niezależnymi, okoliczności zatem tożsamy z tymi, które dowodzone są w niniejszym postępowaniu. Nie wytrzymuje zatem krytyki stanowisko pełnomocnika powódki wedle którego, w procesie o zapłatę przeciwko powódkom sąd nie byłby uprawniony do

czynienia ustaleń, czy powodom rzeczywiście przysługiwałoby wyższe wynagrodzenie, które powinno być odjęte od kwoty ewentualnie dochodzonej przez pozwaną, możliwość dowodzenia bowiem takich okoliczności powódki zachowałyby także we wszczętym przeciwko nim postępowaniu o zapłatę, wszczęciu którego obecny proces miał zapobiec.

Nadmienić należy, iż możliwość potrącenia nie zależy od tego, czy dłużnik zgłaszający do potrącenia wierzytelność wzajemną dysponuje jednocześnie prawomocnym orzeczeniem potwierdzającym jej istnienie, czy też nie, po wielokroć bowiem zdarza się, że umorzenie wierzytelności jest efektem zgłoszenia do potrącenia wierzytelności, które pierwotnie miały charakter sporny. Powództwo zaś o ustalenie nie może samo w sobie zmierzać do uzyskania dowodów, które miałyby być wykorzystane w innym postępowaniu (wyr. SN z 23.2.1999 r., I PKN 597/98, OSNP 2000, Nr 8, poz. 301). Nawet gdyby istotnie pomyślny dla powódek wynik procesu o ustalenie potencjalnie zniechęcił miał pozwaną do inicjowania osobnego procesu o zapłatę, to cel niniejszego postępowania zniweczony został definitywnie z chwilą, gdy pozwana jednak zdecydowała się wystąpić z własnym powództwem o zapłatę, w którym to procesie powódki siłą rzeczy i tak zmuszone będą podjąć obronę w oparciu o okoliczności faktyczne, z których wywodziły żądanie zgłoszone w niniejszym postępowaniu. Samo w sobie – niezależnie od wszystkich pozostałych okoliczności - niweczy to potencjalny interes prawny mogący usprawiedliwić w kontynuowanie osobnego procesu o ustalenie.

Z uwagi na powyższe, orzeczono jak w sentencji obciążając jednocześnie powódki kosztami zastępstwa prawnego strony pozwanej należnymi jej zgodnie z wyrażoną przepisem art. 98 par. 1 kpc. zasadą odpowiedzialności za wynik postępowania.

Z/ odpis wyroku z uzasadnieniem doręczyć pełnomocnikowi powódek.